

אטרוג אחרי המלחמה

לא תמיד היה קל ליטול ארבעה מינים. בגלות הקשה מסרו יהודים את נפשם על קיום המצווה, ושילמו כל מהיר כדי להציג אטרוג לחג הסוכות. מדור עם ריח של הידור

האטרוגים שגרמו לפוגרום

עż האטרוג מתאפיין בעלים קווצניים רבים, וייחדו הבוטאני בכך שאטרוגים קשישים דרים על אותו העץ לצד אטרוגים בני יומם. לא בכדי מגדריים חוויל את האטרוג "פר' עז הדור". "הדור" - כמו דירה, שהatrוג חי על העץ משנה לשנה, ואפילו atrוג זקן יכול לצמוח לצד atrוגים צעירים וחדשים.

באرض ישראל של לפני כ-150 שנים היה ענף גידול atrוגים שמור בידי המוסלמים בלבד, ומרכזו היה ביפו, ביריהו בוואדי קלט ובאותם אל-פחים.

בחודש אב היו היהודים יוצאים לפרדסים כדי לסמן אילו הם atrוגים המהווים למצווה. בית הדין הספרדי (הידוע היום כבית הדין של עדות המזרח) שלט במכירות atrוגים, וכל הכספי הלך לצדקתו. לא כמו ביוםינו, שרבים מתפרנסים ממכירת atrוגים.

atrוג - כמו כל

פירות ההדר - לא יכול לגודל במקום קר. יהודית אירופאה שחיה במדיניות הצפניות לא יכולו לגדלם, והיו חייבים ליבא אותם. במאה ה-19 החלו פרדים ניס בדרום אירופה ובארץ ישראל להרכיב (לחבר) את גוזה atrוג, שנחשב לעץ חלש, לבסיס של עץ לימון, שהוא חזק יותר ועמיד נגד מחלות (כך, עץ atrוג חי רק כ-15

אנו חיים בזידן הקלות: קל לבנות סוכה מודולרית, קל להניח סכך מחלת "לנצח", קל להשיג את ארבעת המינים, הנמכרים כמעט כמו חלב במכולת. אפילו קישוטים לסוכה הם כבר מצרך זול ומהודר, שקנייתו קלה (ולא אחת גם יפה וולה) מהכנתו.

חשבו על אבותינו, שהיו סוחבים קרשים, ובונים סוכה בפטיש ובמסמר, דופן לדופן; שהיו כורותים ענפים לסכך, והיו שמחים על הימצאותו של atrוג שר אחד בעירה, ולא חלמו על ארבעת המינים לכל ילד בכל בית.

בדיקוק לפני שנה כתבתי פה על החיפוש אחר atrog המושלם בקהילות שונות: החל מפארדי איטליה

וכלה במדבריות מרוקו ותימן.

לקראת סוכות המתקרב, אספה לכמם על מסירות נשפ אמריתת של יהודית אשכנזי למען קיומ מצוות ארבעת המינים.

פרדס האתרכוגים של קירשנבוים בפתח תקווה שבא לתמוך לתחרות מול אתרכוי קורפו, לפני כ-120 שנה

האתרכוג היה מהודר, צהוב ויפה, ולו פיטם (התוספת הקטנה הבולטת מהפרי), שבורך כלל איננו רגילים לראות בארץ, בשל הון הגדל כאן). ההלכה קובעת שאתרכוג הגדל ללא פיטם - כשר, אך אתרכוג הגדל עם פיטם שנשבר ונופל, אינו כשר ואין להשתמש בו.

צ'רלי השכים קומ מוקדם בכוקר, וכדריך יילדים גבריה עליו סקרנותו, והוא חشك עד מאד לראות את האתרכוג. הוא התקרכב בלטאט לקופסה הקטנה, שבה נח "האוצר" - האתרכוג, ופתח אותה. האתרכוג נח לו בкопסה, צהוב וריחני. צ'רלי לא התפקיד, שלח את ידו, והוציא את הפירות בעדינותמן הקופסה. לפטע, מעשה שטן, החליק האתרכוג היחיד של הקהילה מידיו. צ'רלי הרימו בחללה, וגילה כי הפיטם נשבר. הוא הבין איזה אסון המיט על הקהילה, כאשר פסל במוחו ידיו את האתרכוג היחיד שהיה כשר לברכה. הרגשותו האiomה לא השתפרה כאשר שמעו על כך חברי הקהילה שככל כך ציפו לקיים את המצווה לאחר המלחמה.

למרות זאת, הגיעו כולם לתפילה השחרית, כשהלפטע פתחם נפתחה דלת בית הכנסת, ואיש זר נכנס. אף אחד לא הכריך את הזר, ואיש לא ידע מניין בא והיכן הוא ישן, אך בידיו הייתה קופסה קטנה. הוא הוריד את טליתו, ופתח את-אט את הקופסה, שבתוכה נח אתרכוג מהודר לשימוש הקהלה.

שמה של מצווה הציפה את הקהילה הקטנה, וכולם בירכו בהתרגשות. אחרי התפילה עזב האיש, ולעלום לא חזר עוד לkahila.

וצ'רלי הצעיר? הוא גר היום בארץ עם אשתו, ילדיו ונכדיו, ועדין מאמין שאולי אליו הנביה בלבו ובעצמו ביקר אותו באותו חג סוכות מופלא.

הוא נושא לחורים בכל קצה בגלובוס, ומהפץ אחר שרידים של קהילות יהודיות נידחות, במטרה להזכיר את המסורת האבודה שלهن. הוא ביקר במדינות שכף רגלו של ישראלי לא דרכה בהן, חפר במרתפים חשוכים ומצא אוצרות מופלאים. הוא ד"ר אריאן גרינספן - מוחל, שוחט, רופא שניינים וסוג של אינדיאננה ג'ונס יהודי - וזה המדור שלו.

שנתיים, לעומת עז הלימון שיכول לשרוד כ-35 שנים). אבל ההלכה אוסרת על השימוש באתרוג מורכב. זה גרם לבעה גדולה מאוד, שכן קשה היה לדעת האם האתרוג כשר או מורכב רק על פי מראהו. לבסוף, החלו להופיע בשוק אתרכוגים מדרתיים ביופים, שהגינו מהאי היוני קורפו. המראה המושלם שלהם עמד בהתאם למחריר, שנסק לשמים. הימים - לפני עידן האינטראנט או הטלפון. איש לא ידע בוודאות מהיכן הגיעו האתרכוגים לעיירה הקטנה בפולין, רוסיה או גרמניה. כך היו מיליון יהודים תלויים במדיניות הקרכובות לים התיכון, ועסק האתרכוגים גלגולו הרבה מאוד מסוף. הדבר עורר קנאה, שהלכה וגバラ כאשר מגדי האתרכוגים הקימו ארגון, והעלו את מחיריהם של אתרכוגי קורפו, מבלי להתחשב בעוני הרוב ששרד או באירופה. לפיכך גם הרוב יצחק אלחנן ספקטור, ואסר על השימוש באתרכוגי קורפו, בניסיון לשבוד את המונופול. במקביל, הלהה נפוצה השמועה שהאתרכוגים המורכבים של קורפו מורכבים, ועקב כך פסקו יהודים רבים להשתמש בהם.

כל זה העלה את המתיחות באי קורפו בין היהודים לגויים. לקרה פסח של שנת 1891 נמצאה גופתה של בחורה בשכונה היהודית בא. מיד נפוצה עלילת הדם כלפי היהודים הרגו אותה כדי לאפות בדמת מצות. התחולל פוגרים ביהודי קורפו, שבמהלכו נרצחו 139 מיהודי הקהילה, ובנוסף התברר כי הגופה שנמצאה הייתה בכלל של יהודיה תושבת השכונה. המאורעות הללו היו נקודת מפנה באתרכוגי קורפו בפרט ובארגוני מרחבי אירופה בכלל, והחל מאמץ להפיץ אתרכוגים מארץ ישראל בקרב היהודי אירופה.

האתרכוג של אליהו הנביה

בימי מלחמת העולם השנייה לא הייתה לייהודי אירופה כל אפשרות כמעט לקבל אתרכוגים או לולבים הגדלים הרחק מרכיזום היהודים. עם סיום המלחמה, הצלicho כמה קהילות לקבל סט 'אחד' ששימש את כל אנשי הקהילה לクリת החג הראשון כיהודים חופשיים.

בחור צער בשם צ'רלי סייגן, שעבר את איממי השואה במחנה ריכוז יחד עם אחותו ואחיו הגדולים, לאחר שהוריהם נרצחו, הגיע לעשوت את חג הסוכות בשנת 1945 אצל משפחה אומנת בהולנד. ממש במקרה קיבל המשפחה את האתרכוג היחיד שהוא אמר לשמש את כל היהודי העיר. כל הקהילה ציפתה שהיא תהיה רכה לקיום מצוות ארבעת המינים, זו הפעם בהתרגשות רכה לתקופה ארבעת המינים, וזה הפעם הראשונה מאז פרוץ המלחמה הנוראה, חמיש שנים לפני כן.